

СТАГФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ, ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Станіславський В.Г.

Міжнародний гуманітарний університет

Досліджено теоретичні питання формування ринкових відносин, залежно від соціальних та економічних чинників. А також, проблематику становлення особистості індивіда, та залежність формування колективної свідомості від сформованих соціальних норм та інтересів. Розглянуто державні та соціальні інститути як важелі регулюванні самосвідомості та впливу на економічну активність. Звернуто увагу на недосконалість економічних теорій, які не можуть дати пояснення деяким ситуаціям в історії, тим самим даючи привід розглядати ці ситуації в комплексі з іншими науками.

Ключові слова: економічний процес, індивідуальність, соціологія, регулювання, звички, страхи, бажання, послідовність, система.

Постановка проблеми. Досліджувану проблему можна віднести як до області соціології, так і до області економіки. Економіка вивчає виробництво, проблеми товарів і послуг, попит та пропозицію, економічну поведінку людини взагалі, використання грошей і капіталу. Соціологія, в свою чергу прагне розробити моделі економічної поведінки різних груп і досліджувати економічні сили, що впливають на життя людей. Таким чином, соціологія цікавиться насамперед соціальною поведінкою людини в різних економічних діях. Ця спеціальна галузь соціології називається економічною соціологією [1]. Соціологія розкриває і описує соціальні механізми, від яких залежить характер їх протікання: супроводжуються вони ростом економічних показників або, навпаки, їх зниженням; породжують позитивні соціальні наслідки або негативні. Отже, в центрі уваги економічної соціології перебуває вплив соціальних регуляторів на економічний розвиток. Економічна соціологія описує взаємозв'язок соціального і економічного, але значимість її сторін на різних етапах розвитку суспільства, в різних конкретно-історичних умовах не залишається однаковою. Але потрібно ще раз підкреслити, що об'єктом економічної соціології є не яка-небудь окрема ланка, а вся сукупність взаємозв'язків економічної та соціальної сфер суспільного життя. Я вважаю, що питанням взаємозв'язку соціології і економіки приділяється недостатньо уваги, і дані науки і поняття розглядаються ізольовано. У даній роботі я роблю спробу врахувати досягнення соціології і економіки, щоб розглянути причини, а також взаємозв'язки соціальної поведінки і економічних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізувавши праці М.Н. Руткевича, К. Маркса, Р.Г. Коуза та інших дослідників в сфері економіки, соціології, філософії та інших науках, а також на основі своїх теорій і аналізу, я знайшов дуже важливим проблематику становлення особистості індивіда, а також залежність формування свідомості і закономірності поведінки від соціально-економічних, політичних та історичних передумов. На думку М.Н. Руткевича, соціальні відносини [2] – це «відносини, що визначаються положенням людей і груп в соціальній структурі суспільства». Він вважав, що стержнем соціальних відносин є відносини рівності і нерівності по положенню людей і груп в суспільстві. Зрозуміло, що соціальні відносини завжди «присутні» в еко-

номічних, так само як і в політичних та інших суспільних відносинах (хоча і не вичерпують їх).

В останні роки соціальна сфера стала трактуватися як сфера відносин соціальної рівності (нерівності). Це трактування виникло в зв'язку з актуальністю проблематики соціальної справедливості, яку я також роздивлюсь у викладі основного матеріалу. Трактуювання ж соціальної сфери в традиційному сенсі не цілком адекватна цьому завданню, бо вона дає знання, перш за все про те, як функціонують ті чи інші галузі невиробничої сфери народного господарства, але не описує положення конкретних класів, шарів, груп. Для даного дослідження має значення розуміння під соціальною сферою відносини між групами, які займають різне соціальне становище в суспільстві, в першу чергу відрізняються роллю в громадській організації праці, ставленям до засобів виробництва, джерел і розмірами одержуваної частки суспільного багатства. В цьому розумінні соціальна сфера, або, правильніше сказати, область, відображає лише один аспект суспільного життя – відносини, пов'язані з характером соціальної нерівності, відмінностями в положенні груп в суспільстві.

Я вважаю, що, перш за все, положення, займає різними групами в суспільстві, у вирішальній мірі визначається системою економічних відносин. Більш того, самі групи, про які йде мова в економічній соціології, – це сукупності індивідів, що характеризуються подібним становищем в економічній сфері, тобто знаходяться всередині структурних підрозділів громадської економіки. Вони як би несуть на собі її риси відповідно до відомого афоризму К. Маркса про сутність суспільної людини як сукупності соціальних відносин [3]. У цьому «відтиску» економічних відносин на функціонуючих всередині них групах проявляється прямий вплив економічного на соціальне. Разом з тим соціальна область – це потужний фактор «зворотного впливу» на функціонування і розвиток суспільної економіки, який реалізується через активність соціально-економічних груп, котрі є рушійною силою соціально-економічних процесів. Під соціальними процесами я маю на увазі зміни соціальних об'єктів в часі, закономірності, що виникають при зміні їх станів.

У роботі «Природа фірми» (The Nature of Firm, 1937 рік) [4] Рональд Гаррі Коуз розглядає процес породження ринковою економікою специфічного роду витрат, які він назвав «трансакцій-

ними». Трансакційні витрати є центральним поняттям неоінституціональної економіки і Теорії трансакційних витрат. Рональд Коуз, проводячи уявний експеримент, який описує економіку без трансакційних витрат, показав, що в такому випадку дія соціальних інститутів стає неважливою (відповідно неважливими стають економічні формації), так як люди можуть домовитися про будь-яке вигідне рішення без витрат.

Трансакційні витрати є наслідком складності навколишнього світу і обмеженої раціональності економічних суб'єктів і залежать від того, в якій координаційній системі проводяться економічні операції. Занадто високі трансакційні витрати можуть перешкодити здійсненню економічної дії. Коуз також вказав, що соціальні і державні інститути (наприклад, біржа) дозволяють знизити ці витрати за допомогою формальних правил і неформальних норм. Останні становлять ділову культуру. Ділова культура безпосередньо залежить від загальної культури в країні. Країни з високою загальною культурою демонструють високий рівень ділової культури, як наслідок підприємницької активності населення, і відповідно високий рівень розвитку економіки.

Я знаходжу багато спільного між Марксом, Коузом і Руткевичем, так як трансакційні витрати – це витрати пов'язані з контролем, юридичним захистом, проведенням переговорів, прийняттям рішень, що у величезній мірі залежить від ділової культури в свою чергу сформованої на традиціях, етиці, переконаннях, самовизначенні і компетентності, а все це і є соціальні відносини і людська сутність. У даній статті я намагатимусь зібрати і розглянути воедино всі питання щодо впливу історичних передумов на соціальне середовище, в слідстві чого, вплив сформованого соціуму на економічну ситуацію, і навпаки – економічної ситуації на формування соціуму і самосвідомості в Україні, а також «стагфляцію» – як результат.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. З моєї точки зору, при розгляданні проблем в економічній сфері, багатьом чинникам, які розглядають такі науки як: соціологія, політологія, психологія, історія, надається недостатньо уваги. Я вважаю, що ринкові відносини формуються в прямій залежності від передумов які формують соціум, традиції, та відрізняють одні країни від інших. Якщо аналізувати якомога більше можливих чинників і не розглядати ситуацію однобічно, то економічні відносини можна регулювати набагато ефективніше.

Формування цілей статті. Економічні процеси, а також причинно-наслідкові зв'язки обумовлюють ці процеси, в основному описуючи лише іншими економічними процесами. Недостатній аналіз причин і цілей веде до виключних ситуацій і новим формулюванням, які знову ж пояснюються лише економічним інтересом. Комплексний аналіз поведінки людей, не заснований лише на матеріальних цінностях, призводить до уявленнь про соціальні бази, які постійно видозмінюються і провокують все нові виняткові ситуації в економічних процесах.

Виклад основного матеріалу. Всі соціально-політичні та економічні процеси залежать від соціальної психології та суспільних настроїв. В історичному та політичному розрізі, Україна

у всіх сенсах знаходиться під постійним впливом. Отримавши незалежність, зіткнулася з цілим рядом проблем перехідного періоду. На тлі успіхів країн з ринковою економікою, країни, які тільки вступили на цей шлях, виглядали жалюгідно, особливо за показниками добробуту пересічного громадянина. Всі без винятку країни з перехідною економікою зустрілися з подібними труднощами – падіння обсягу ВВП, гіперінфляція, зниження добробуту населення і т.д. Однак тільки в Україні падіння економіки було глибоким, гіперінфляція вищою і тривала довше, а рівень і темпи зниження добробуту населення набули загрозливого характеру. Це, в свою чергу спричинило громадський нігілізм щодо ринкової економіки, так і до демократичних цінностей в цілому, що дозволило сформуватися в Україні кланово-олігархічному політичному режиму. За рівнем соціального розвитку, Україна знаходиться на 64 місці з 128 країн, про це свідчать дані Індексу соціального розвитку, розрахованого американською неурядовою організацією Social Progress Imperative [5]. Аналіз проведено за комплексом ключових пунктів, таких як: доступність освіти, доступ до інформації, права людини, свобода вибору, безпека і т.д.

Я знаходжу пряму залежність соціальної сфери і громадських настроїв до економічної ситуації. Державне врегулювання і втручання, як важіль до суспільного і національного усвідомлення, напрямом якого веде до певних наслідків.

У своїй статті «Власть в Організації» [6, с. 194-199], професор Н.П. Коваленко, міркував на тему антропологічних аспектів в менеджменті організації. Він згадав «владу традиції», описаній в класифікації Френча-Равена, як одне з джерел влади. Кейнсіанська модель економіки показує, що в економіці може виникнути або безробіття (викликане спадом виробництва, отже зменшенням попиту на робочу силу), або інфляція (якщо економіка функціонує в стані повної зайнятості). Одночасно висока інфляція і високе безробіття існувати не можуть.

У 1958 році англійський економіст Вільям Філіпс на основі емпіричних даних по Англії за 1861-1957 роки вивів кореляційну залежність між рівнем безробіття і зміною приросту грошової заробітної плати. Залежність спочатку показувала зв'язок безробіття зі змінами зарплат: чим вище безробіття, тим менше приріст грошової заробітної плати, тим нижче зростання цін, і навпаки, чим нижче безробіття і вище зайнятість, тим більше приріст грошової заробітної плати, тим вище темп зростання цін. Згодом була перетворена в залежність між цінами і безробіттям. Але наука така, що на кожне правило є виняток. Крива Філіпса була повністю вірна до середини 70-х років. У цей період трапилася стагнація (одночасне зростання інфляції і безробіття), яку крива Філіпса не змогла пояснити. Дотримуючись класифікації Френча-Равена виникнення перших соціальних норм відбувалося шляхом природного відбору, але діючого не на генетичній, а на суспільно-діяльній і психологічній основі. Професор Коваленко, зауважив, що не всі дії призводять до виникнення і подальшого закріплення якихось громадських норм, а лише такі, які відповідають потребам і тому супро-

воджуються позитивними емоціями. Емоції не просто фарбують прийняття рішень в ті чи інші тони, але і настільки переплетені з раціональними доводами, що в прийнятому рішенні важко розділити раціональну і емоційну складові. Більш того, емоційна складова, закріплюючись на несвідомому рівні, впливає на раціональне рішення, тобто фактично прийняте рішення багато в чому визначається саме емоційною складовою. Тому наслідком випробовуваних емоцій є закріплення – на підсвідомому, неконтрольованому рівні – певних способів поведінки, які згодом знаходять відображення в нормах. В подальшому тексті я буду згадувати «корупцію» в Україні, як усталену соціальну норму. Фактична непрацездатність і в якійсь мірі відсутність правових норм породжує дисбаланс економіки. Усталені соціальні норми видозмінюються під тиском різних чинників. Економічні закони і аксіоми перестають діяти і видозмінюються, утворюючи нові винятки. Конкуренція і боротьба між «переможцями» породжує монополії, які знову, користуючись правом свободи власності, застосовують все більш витончені способи збільшення свого добробуту. Людська потреба в фізичних благах і бажання збільшити свої багатства веде до нескінченних прийомів їх примноження, зокрема до незаконних. При нестабільності внутрішнього ринку, недосконалії конкуренції, корупції як одного з чинників недосконалої конкуренції, стає неможливим повноцінний розвиток бізнесу. Я вважаю корупцію основною причиною і ґрунтом негативних екстерналій в соціальних витратах, описаних Рональдом Коузом в статті «Проблема соціальних витрат» [7]. Існування екстерналій приводить до розбіжності між приватними і соціальними витратами (по формулі: соціальні витрати дорівнюють сумі приватних і екстернальних, тобто покладених на третіх осіб). У разі негативних зовнішніх ефектів приватні витрати виявляються нижчими соціальних, в разі позитивних зовнішніх ефектів – навпаки, соціальні витрати нижче приватних. Такого роду розбіжності вперше досліджував Артур Пігу в книзі «Теорія добробуту» [8]. Він характеризував їх як «провали ринку», так як орієнтація лише на приватні вигоди і витрати призводить або до перевиробництва благ с негативними екстерналіями (забруднення повітря і води, високий рівень шуму і т. д.), або до недовиробництва благ з позитивними екстерналіями (відмова приватних осіб від зведення маяків, прокладання доріг і т. п.). Вказівки на «провали ринку» служили для Пігу теоретичним обґрунтуванням державного втручання в економіку: він пропонував накладати на діяльність, що є джерелом негативних зовнішніх ефектів, штрафи (рівні за величиною екстернальним витратам) і відшкодовувати у формі субсидій еквівалент екстернальних вигод виробникам благ з позитивними зовнішніми ефектами. Проти позиції Пігу про необхідність державного втручання була спрямована стаття Коуза. Смісловим ядром, навколо якого вона будувалася, було поняття трансакційних витрат, введене в більш ранній роботі Коуза – «Природа фірми» [4]. Під трансакційними витратами він розумів витрати і втрати, які неминуче виникають при укладенні та здійсненні будь-яких угод

(трансакцій). Йдеться про витрати, пов'язані зі збором і переробкою інформації, пошуком партнерів, проведенням переговорів і прийняттям рішень, оформленням і юридичним захистом контрактів, контролем за їх виконанням і т.д. Виділення витрат цього класу означає визнання «платного» самого процесу взаємодії між економічними агентами. Суть коузовської аргументації полягала в тому, що в умовах нульових трансакційних витрат (а саме з такої передумови неявно виходила неокласична теорія) ринок сам в змозі справлятися з будь-якими зовнішніми ефектами. Теорема Коуза говорить: «Якщо права власності чітко визначені і трансакційні витрати дорівнюють нулю, то розміщення ресурсів (структура виробництва) буде залишатися незмінним і ефективним незалежно від змін у розподілі прав власності». Таким чином, висувається парадоксальне становище: при відсутності витрат по здійсненню угод структура виробництва залишається тією ж самою незалежно від того, хто яким ресурсом володіє. Теорема доводилася Коузом на ряді прикладів, частково умовних, частково взятих з реального життя.

За оцінками Джона Уолліса і Дугласа Норта, трансакційні витрати становлять близько 50% вального національного продукту. При таких масштабах їх вплив на функціонування економіки не може не бути всеосяжним. Воно відбивається – і до того ж дуже суттєво – і на асортименті товарів і послуг, і на практиці ціноутворення, і на контрактних угодах, і на формах економічної організації. До того ж перераховані характеристики економічної системи тісно пов'язані між собою. Пропонований асортимент товарів і послуг залежить від практики ціноутворення, контрактних угод і форм економічної організації; практика ціноутворення залежить від пропонованого асортименту товарів і послуг, від контрактних угод, форм економічної організації і т. д.

По ряду причин, в тому числі недосконалості правової системи України трансакційні витрати підприємців в Україні, не можуть бути рівними нулю. Більш того, корупція стає головним регулятором і джерелом негативних екстерналій, при яких приватні витрати стають нижче соціальних. З цього, «корупцію» можна визначити як ключовий фактор впливу на, або навіть включити в трансакційні, соціальні витрати. Професор Стівен Ченг [9] попереджає в зв'язку з цим про чотири фундаментальні проблеми, які зазвичай ігноруються в роботах з економіки добробуту. По-перше, не можна очікувати, ніби уряд почне поводитися як соціальне агентство, чия єдина і головна мета полягає в тому, щоб максимізувати суспільний добробут. Дослідження з теорії суспільного вибору (Дж. Б'юкенен, Г. Таллок і ін.) Підтвердили, що політичні діячі насправді максимізують свої власні цілі (крім прагнення до влади і до грошей велику роль відіграють також мотиви ідеології і патронажу), підкоряючись обмеженням, пов'язаним з періодичними виборами. В такому випадку вони зацікавлені в усуненні екстерналій настільки ж, наскільки алкоголіки зацікавлені в підвищенні доходів пивоварів. По-друге, стає очевидним, що урядове втручання обходиться дуже дорого. Недавні дослідження з економічної теорії бюрократії призводять до

висновку, що ці витрати мають природну тенденцію зростання, тільки-но бюрократи відчують свою незалежність. Тому витрати державного втручання часто будуть перевищувати вигоди від нього. По-третє, уряд навряд чи володіє великим знанням, ніж окремі індивіди. Незважаючи на це, воно все одно буде прагнути «підім'яти» все під себе. Уряд – бюрократи і політичні діячі – стане робити так до тих пір, поки виборці будуть це дозволяти. Крім того, уряд буде прагнути до втручання в господарське життя під впливом лобювання впливових угруповань виборців безвідносно до основного критерію ефективності – громадським інтересам. По-четверте, при оцінці аргументів на користь урядового втручання не можна ігнорувати значення свободи окремого індивіда. Свобода має на увазі право будь-кого не бути примушеним будь-якою іншою людиною. Передбачувані соціальні витрати – це один з приводів для замаху на цю свободу і розширення влади уряду. Для виживання, підприємства повинні бути гнучкі, повинні бути здатні швидко і оперативно видозмінюватись. Таким чином, тільки мала частка населення може впливати на ринок. Підприємства з великою капіталізацією, шляхом отримання преференцій, створюють умови для створення монополій.

Розберемося ж щодо формування інститутів, тих самих, які регулюють взаємодії індивідів.

А. Олійник зазначає, що «інститут – сукупність формальних (зафіксованих у праві), неформальних (зафіксованих у звичайному праві) і спонтанно обраних рамок, структуруючих взаємодії індивідів в економічній, політичній і соціальній сферах» [10, с. 129]. Декілька з іншої точки зору визначає інститути А. Шаститко – «...сукупність формальних і / або неформальних правил, що створюються людьми, а також механізмів, що забезпечують дотримання цих правил» [11, с. 27]. Можна зробити висновок, що інститути – це певні норми поведінки в суспільстві, які з одного боку, встановлюються людьми, а з іншого – регулюють поведінку і взаємовідносини людей. Як зазначав засновник теорії інституціоналізму Т. Веблен, з одного боку, інститути – це «результат процесів, що відбувалися в минулому, вони пристосовані до обставин минулого і тому є чинником соціальної інерції, психологічної інерції», з іншого – «це звичний спосіб мислення людей, який має тенденцію продовжувати своє існування невизначено довго» [12, с. 202-203]. З цього, я вважаю, що не можна розглядати економіку різних країн виходячи з декількох, найбільш придатних теорій, спираючись на економічно виправдані причинно-наслідкові зв'язки.

Далі, хочу звернутися до терміна «інфляція», як одного з основоположних, візуальних і чутливих страхів. При інфляції на одну і ту ж суму грошей після деякого часу можна буде купити менше товарів і послуг, ніж раніше. У цьому випадку говорять, що за минулий час купівельна спроможність грошей знизилася, гроші знецінилися – втратили частину своєї реальної вартості. Для багатьох людей інфляція представляється соціальним злом, оскільки здійснює довільний перерозподіл – бідні можуть стати ще біднішими, а багаті ще багатшими. Адаже, як правило, саме менш забезпечені верстви населення отри-

мують фіксовані доходи. На жаль, в Україні, за даними міністерства фінансів, інфляція [13] перевищує зростання реальної заробітної плати [14], і значно перевищує зростання мінімальної заробітної плати [15]. Підприємці шукають більш вільні і широкі умови для самореалізації. У зв'язку з цим справедливий термін «інфляційні очікування»: якщо суспільство очікує інфляцію, вона неминуче виникне. Все більше і більше підприємців прагне до розміщення своїх коштів у товарні запаси, нерухомість, стабільну конвертовану валюту, а також в інші цінності, вартість яких не залежить від рівня інфляції в країні. Якщо інфляційні очікування на досить низькому рівні, то учасники ринку будуть прагнути вкласти свої кошти в виробництво, різні інвестиційні проекти, фінансові операції і т.д. Я не буду говорити про інфляцію як про причину і тим більше не буду говорити про цифри. Але неможливо не відзначити, що стабільно погана ситуація спонукає підприємців до надмірної активності або навпаки до занепаду.

Також слід зазначити, що на соціальну і економічну сферу впливає політичний курс країни. Адаже політичний курс також до певної міри впливає на трансакційні витрати, дає нові можливості, але й певні обмеження, квоти і т.д.

Відомий економіст Карл Поланьї, розглядаючи ринкову систему, писав: «Господарство тут втілено в інститутах, які спонукають акти індивідуального вибору до утворення взаємозалежних рухів, що складають в результаті економічний процес» [16, с. 62-73]. Виходить, що суспільство створює собі правила за якими житиме. Створюючи правила, ми самі обмежуємо себе, поганими звичками які ввійшли в норму, ми відштовхуємо від себе інших і шкодимо самі собі. Закріпивши свої погані звички на інституціональному рівні, ми ще більше обмежуємо себе і погіршуємо ситуацію. Відсутність бажання і зневага до дійсного створюють цілу взаємозалежну структуру позицій. Я знаходжу причину стагнації і депресивного стану економіки України саме в усвідомленому соціумом відмову від пошуку альтернативних шляхів на національному рівні. Незадоволення справжнім, а також несприятливі очікування на тлі запізнілої адаптації економіки, все більше входить в звичку, і стає новою соціальною нормою.

До нинішньої економічної ситуації в Україні, в зв'язку з відсутністю правдивих статистичних даних, а також наближених до дійсності цифр, можна сміливо застосувати термін «Стагфляція». Ситуація, в якій економічний спад і депресивний стан економіки (стагнація і зростання безробіття) поєднуються зі зростанням цін – інфляцією. Нижче наведені як мінімум дві основні причини для стагфляції:

По-перше, до стагфляції може привести зниження виробництва через різку зміну цін на сировину, важливої для даної економіки (т.зв. ціновий шок). Наприклад, це може бути різке підвищення ціни на нафту для країни-імпортера або зниження – для країни-експортера.

По-друге, одночасне сповільнення зростання виробництва (стагнація) і зростання цін (інфляція) може бути результатом неправильної економічної політики уряду. Наприклад, центробанк країни може викликати інфляцію випускаючи

в обіг надто багато грошей, в той час як занадто активне регулювання ринку праці та виробництва з боку держави може призвести до уповільнення ділової активності (стагнації). Вище я описував Криву Філіпса і кореляційну залежність між рівнем безробіття і зміною приросту грошової заробітної плати. Я вважаю, що в зв'язку з запізнілою адаптацією економіки Крива Філіпса не знаходить відображення на ситуації в Україні, так як заснована тільки на здоровому глузді і економічному інтересі. Розглядаючи причини з позицій кількох наук можна знайти вагомі причини для виняткових ситуацій, на прикладі Кривої Філіпса і стагфляції в 1970-х роках економік розвинених країн, що дискредитувала його ідею.

Виходить так, що певні передумови створюють нові причини, які в своїй масі дають поштовхи на глобальні зміни в свідомості і надії

на стабільність. Виходить, що національна свідомість під тиском величезної кількості різних факторів, а також запізнена адаптація провокує ще більший спад економіки в зв'язку з відсутністю подальшого бажання шукати перспективу на національному ринку. Найпростіша логіка, дає нам зрозуміти, що при великому бажанні, але відсутності можливості, шукаються альтернативні шляхи. Те, яким чином це виправити, це вже проблема державного втручання в економічні та соціальні процеси, а також національної самосвідомості.

Висновок. Економічні закони, як стійкі, істотні причинно-наслідкові, повторювані взаємозв'язки між економічними явищами є ні що інше, як наслідок нашого з вами колективного бажання і дії. Для кращого розуміння проблеми, треба дивитися на неї різнобічно.

Список літератури:

1. <https://ru.wikipedia.org/>
2. Руткевич М.Н. Диалектика и социология. М., 1980.
3. Маркс К. и Энгельс Ф., Соч., 2 изд., т. 3, с. 3.
4. Coase Ronald. The Nature of the Firm // *Economica*, Vol. 4, No. 16, November 1937, pp. 386-405.
5. <http://www.socialprogressindex.com/?tab=2&code=UKR>
6. Коваленко Н.П. «Власть в организации», Научные записки Международного гуманитарного университета, с. 194-199.
7. Coase Ronald H. «The Problem of Social Cost», *Journal of Law and Economics* 3 (1960), 1-44.
8. Pigou Arthur Cecil. *The Economics of Welfare* (London, 1920) [рус. перев.: Пигу А. Экономическая теория благосостояния: В 2 т. М.: Прогресс, 1985].
9. Chuehg S.N.S. The myth of social costs, L. 1978.
10. Олейник А. Институциональная экономика // *Вопросы экономики*. – 1999. – № 7. – С. 129-155.
11. Шаститко А. Предметно-методологические особенности новой институциональной экономической теории // *Вопросы экономики*. – 2003. – № 1. – С. 24-41.
12. Веблен Т. Теория праздного класса. – М.: Прогресс, 1984. – 548 с.
13. <http://index.minfin.com.ua/index/infl/?2016>
14. <http://index.minfin.com.ua/index/real/>
15. <http://index.minfin.com.ua/index/salary/>
16. Полань К. Экономика как институционально оформленный процесс // *Экономическая социология*. – 2002. – Т. 3. – № 2. – С. 62-73.

Станиславский В.Г.

Международный гуманитарный университет

СТАГФЛЯЦИЯ В УКРАИНЕ, КАК СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН

Аннотация

Исследованы теоретические вопросы формирования рыночных отношений, зависимых от социальных и экономических факторов. А также, проблематика становления личности индивида, и зависимость формирования коллективного сознания от сформировавшихся социальных норм и интересов. Рассмотрены государственные и социальные институты как рычаги регулирования самосознания и влияния на экономическую активность. Обращено внимание на несовершенство экономических теорий, которые не могут дать объяснения некоторым ситуациям в истории, тем самым давая повод рассматривать эти ситуации в комплексе с другими науками.

Ключевые слова: экономический процесс, индивидуальность, социология, регулирование, привычки, страхи, желания, последовательность, система.

Stanislavsky V.G.

International Humanities University

STAGFLATION IN UKRAINE, AS SOCIAL AND ECONOMIC PHENOMENON

Summary

The theoretical problems of the formation of market relations, dependent on social and economic factors, are investigated. And also, the problems of the formation of the personality of the individual, and the dependence of the formation of the collective consciousness on the formed social norms and interests. State and social Institutes are considered as levers of regulation of self-consciousness and influence on economic activity. Attention is drawn to the imperfection of economic theories that can not explain some situations in history, thereby giving an occasion to consider these situations in combination with other sciences.

Keywords: economic process, individuality, sociology, regulation, habits, fears, desires, consistency, system.